

Deemoed

Deemoed.

Het is een woord uit een andere tijd lijkt het wel, deemoed. Ik hoor het niet vaak.

Volgens een artikel in Trouw uit 2015 'zijn mensen allergisch geworden voor deze vorm van nederigheid', een van de 'feodale deugden waaraan geen behoefte meer is'.

Deemoed. Deemoedig zijn. Het is gek: we houden niet meer van een dergelijk woord maar kunnen onder de indruk raken van mensen die deemoedig zijn. Alsof ze iets van het leven hebben begrepen. En juist bij die mensen willen we dan horen. De priesters en Levieten stonden om Johannes heen: wie bent u? Bent u de profeet?

Ik wil u deze ochtend, aan het begin van de Advent, vertellen over Johannes. Naar aanleiding van de getuigenis van Johannes de Doper heb ik ook iemand ontmoet die Johannes heette. What's in a name?

Tijdens een college van het vak interreligieuze spiritual care zaten we met geestelijke verzorgers vanuit verschillende tradities bij elkaar. Er waren christelijke geestelijke verzorgers, boeddhistische, islamitische, humanistische en zogenaamd 'ongebonden' geestelijke verzorgers.

Als opdracht moesten we iets over onszelf vertellen aan de rest van de groep. De opdracht was om een kwetsbare ervaring te delen die je kijk op het leven veranderd had. Er zaten indrukwekkende verhalen tussen, kwetsbare verhalen. We kwamen uit hele verschillende hoeken van de samenleving maar in onze persoonlijke verhalen waren we aan elkaar gelijk.

Er zat een man bij die moeilijk te plaatsen was. Hij had zich voorgesteld als Johannes en noemde zichzelf een aantal keer 'ongebonden' en post-humanistisch. En nogal nadrukkelijk, niet religieus. Hij kwam uit Australië en werkte hard aan zijn Nederlands. Hij was wat ouder en had donkere kleren aan. Hij sprak op een vriendelijke toon met veel humor en zag eruit alsof hij een bewogen leven achter de rug had. Hij bleek een wild bestaan te hebben geleid in een rockband in de zeventiger jaren in Londen en had daarna een academische carrière gemaakt. Op latere leeftijd besloot hij geestelijk verzorger te worden in een hospice voor kanker patienten.

Hij was, toen hij aan de beurt was nogal stil, en vertelde hoe hij, in zijn latere leven, een keer als geestelijk verzorger aan een akelig ziekbed zat met lege handen. Hoe hij zich teveel had gevoeld in de kamer en geen idee had gehad van wat hij nu eigenlijk kwam brengen. Hoe hij gefrustreerd en nogal wanhopig de kamer was uitgerend naar buiten toe. Hij had zich kwetsbaar gevoeld, nutteloos en onmachtig. Op straat zag hij een klein felgekleurd knoopje liggen: en via dat knoopje kwam hij tot een inzicht: dat alles wat er is een unieke aanwezigheid heeft in deze wereld. Ook hij dus, terwijl hij voelde dat hij nergens houvast had. Hij begreep dat hij toch tevoorschijn moest komen, daar waar hij was. Zoals hij was, met alles wat hij wel en niet te brengen had.

Tijdens een volgende sessie van dit vak moesten we iets meenemen uit de natuur. En daarbij vertellen hoe wij ons verhouden tot de natuur, tot de aarde. Mensen namen van alles mee, mooie hersftbladeren, takken, een bak met zand. En hij? Hij had een zandkorrel bij zich. Onzichtbaar was die korrel. Het ligt daar zei hij, maar jullie zien het niet. Maar dat ben ik en dat zijn wij. Zo miniscuul klein. Deze ene zandkorrel alleen al bestaat uit zoveel atomen en als je gaat doordenken wat dat betekent. Die ene zandkorrel die dan verbonden is met alle andere zandkorrels, alles is van alles afhankelijk. Hoe verder je denkt hoe groter het mysterie wordt. Deze ene zandkorrel draagt de hele wereld in zich. En zo lijken wij betekenisloos maar kunnen we juist zo betekenisvol zijn. Een mogelijkheid, een perhaps. Een kleine maar grootse zandkorrel....

Ik vond deze man fascinerend. Zijn verhaal was klein. Intiem. Ik ben een zandkorrel en jij ook. Deze Johannes had voor mij een bevrijdende religieuze aanwezigheid. Al zou hij dat religieuze vast niet beamen. Hij die steeds alles klein maakte, zichzelf als eerste, maakte voor mij nieuwe ruimte. Hij sprak mij aan op mijn innerlijke vrijheid. Op mijn kracht. Op mijn onafhankelijkheid, mijn onafhankelijkheid als afhankelijke zandkorrel.

Onze onafhankelijkheid als kleine afhankelijke en verbonden mensen.

Johannes de Doper wordt het een aantal keer gevraagd. En wie ben je dan? Ben je Elia? ben je de profeet? Ik ben de stem die roept in de woestijn, antwoordt hij. In u midden is iemand die u niet kent. Johannes doopt in Bethanie. Dat betekent, huis van de arme. In het huis van de arme notabene. Zalig zij de armen van Geest, de nederigen van hart. Zij die weet hebben van de zandkorrel - en toch begrijpen dat die zandkorrel en onmisbaar en betekenisvol deel is van alles.

Ik ervoer bij deze Johannes uit mijn studiegroep een nederigheid en ook een diep geloof, al noemde hij zichzelf niet gelovig, ik wilde meer van hem begrijpen. Hij vertelde dat hij katholiek was opgevoed maar dat hij van het geloof van zijn jeugd afstand had genomen. Hij las graag de - momenteel ook onder jonge mensen in Nederland populaire - Amerikaanse postmoderne godsdienstfilosoof Caputo. Hij citeerde Caputo die schrijft dat we leven 'under the call'. 'Onder de roepstem'.

Een atheïst die een roepstem hoort.

Ik wilde graag weten wat of wie die roepstem dan voor hem was. Je zou zo bij ons in de kerk passen zei ik hem. Hij keek mij glazig aan. Ik wilde hem uitleggen hoe zijn verhalen mij steeds raakten en ook leken te wijzen naar die God waar hij niets van moest hebben- en dat de verhalen over Jezus hem vast zouden aanspreken.

Maar wat wilde ik hem nu eigenlijk bewijzen, waarom weer die grotere woorden? Ik wilde woorden geven aan de verbondenheid die ik met hem voelde, maar waarom moet het altijd rond of mooi gemaakt worden?

En zou die God waar ik

in geloof het belangrijk vinden dat ik dat hier en nu met hem onderstreep. Of maak ik nu mijzelf weer te groot. Ben ik soms te zeer bezig om gehoord en begrepen te worden om mee te tellen en sta ik zo mijn eigen aanwezigheid in de weg? Is ons besef dat we maar heel klein zijn zo eng dat we onszelf alsmear te groot maken?

Deemoed. Deemoedig zijn.

Ik besloot wat ik voelde en hoorde binnen te laten komen. Via hem hoorde ik die roepstem opnieuw. Ik leerde mij weer klein te maken om het grotere binnen te kunnen laten. Met mijn lege hand open.

Under the call leven. Als een mogelijkheid, een perhaps in Godsnaam. Als een presentie, een mogelijkheid met eerbied voor een andere grotere presentie.

Na mij komt iemand die meer is dan ik, want hij was er vóór mij.

Het woord deemoed waar ik net mee begon is voor mij door deze ontmoeting opnieuw ingevuld. Ik kan mij klein maken om groter te ontvangen. We kunnen ten volle aanwezig zijn ook als we geen houvast hebben en niet precies weten wat we komen brengen of wat ons te doen staat.

We kunnen present zijn en tevoorschijn komen in het licht van de komende.

Als mogelijkheid.

Een zandkorrel.

Klein en groots tegelijk.

Claartje Kruijff

Lezing: Johannes 1, 19-30